

THE JOURNAL OF CULTURE

Recenzovaný časopis / Peer-reviewed Journal

Časopis je indexován v databázi EBSCO / The Journal is included into EBSCO Database

Číslo 1, ročník 5, 2016

Vydává / Published by

Ústav etnologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova a ŠMÍRA – PRINT ENTERPRISES, a.s.
Institute of Ethnology, Faculty of Arts, Charles University and ŠMÍRA – PRINT ENTERPRISES, a.s.

Jazyková korektura: Barbora Půtová, Veronika Žáčková

ISSN 1805-2886 (tištěná verze)

ISSN 1805-2894 (on-line verze)

Vedoucí redaktorka / Editor-in-Chief

Barbora Půtová

Redakční kruh / Associate Editors

Barbora Půtová – vedoucí / Chief

Ondřej Hubáček, Marek Jakoubek, Markéta Poláková, Václav Soukup

Redakční rada / Editorial Board

Mohsine El Ahmadi (Faculty of Law, Cadi Ayyad University, Marrakesh),

Jean Clottes (ICOMOS-UNESCO, Foix),

Martin Foret (Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky, FF UP, Olomouc),

Maximilian C. Forte (Department of Sociology and Anthropology, Concordia University, Montréal),

Petr Frischmann (Škoda Auto Vysoká škola, Mladá Boleslav),

Marek Halbich (Katedra obecné antropologie, FHS, Praha),

Jana Jiroušková (Náprstkovo muzeum – Národní muzeum, Praha),

Petr Kostrhun (Centrum kulturní antropologie, Moravské zemské muzeum, Brno),

Branislav Kováčik (Katedra politologie, FPV a MV, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica),

Tereza Kuldová (Department of Archaeology, Conservation and History, University of Oslo),

Markéta Křížová (Středisko ibero-amerických studií, FF UK, Praha),

Jaroslav Malina (Ústav antropologie, MU Brno),

Joseph Nevadomsky (Department of Anthropology, California State University, Fullerton),

Vladimír Penčev (Institute of Ethnology and Folklore Studies with National Ethnographic Museum

Bulgarian Academy of Sciences, Sofia),

Markéta Poláková (Sociologický ústav, AV ČR, Praha),

Martin Soukup (Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, FF UP, Olomouc),

Zdeněk Uherek (Etnologický ústav, AV ČR, Praha),

David S. Whitley (ASM Affiliates, Tehachapi).

Grafická úprava a sazba / Cover & Typo: ŠMÍRA – PRINT ENTERPRISES, a.s.

Tisk / Print: ŠMÍRA – PRINT ENTERPRISES, a.s.

© Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2016.

Časopis vychází dvakrát ročně. Toto číslo bylo vydáno 1. listopadu 2016.

Za obsah příspěvku odpovídá autor/ka.

Editorial

PhDr. BARBORA PŮTOVÁ, Ph.D. et Ph.D.

Ústav etnologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1; e-mail: barbora.putova@ff.cuni.cz

Milé čtenářky, milí čtenáři,
první číslo 5. ročníku časopisu *The Journal of Culture* nezastřešuje jedna tematická oblast, nýbrž více badatelských perspektiv, vyjadřujících různorodost a heterogenost názorů. Stejně jako si postmodernismus stanovil přístup k poznání jako neredukovatelné pluralitě odmítající univerzální výklad, tak i jednotlivé studie reprezentují autorskou svobodu, právo na alternativní vidění a interpretaci sociokulturní reality a pluralitu různých stylů, žánrů a výzkumných perspektiv. Jednotlivé studie jsou dokladem toho, že v období postmoderny se objevují jak nové výzkumné strategie, tak neotřelá témata umožňující autorům interpretační seberealizaci nebo výzkum. První část tohoto periodika je věnována otázkám vývojových proměn konkrétního kulturního fenoménu nebo etnika. Ve druhé části časopisu je z různých hledisek analyzována evropská migrační krize, čímž anticipuje téma druhého monotematického čísla 5. ročníku časopisu *The Journal of Culture*.

Autorka první studie Tereza Kuldová v článku *Indian Haute Couture: The Aesthetic Economy of Neo-Imperial Atmospheres* prezentuje problematiku indického „haute couture“ věnovanou estetizujícímu přetváření historických aristokratických stylů. Předkládá zde svůj vlastní úhel pohledu, v němž polemizuje s perspektivou orientalismu a uděluje estetickým trendům odlišný význam. Druhá studie *Kolektivní identita současných Basků: role teritoria a jazyka* je věnována analýze vztahu kolektivní identity Basků žijících v současné době v Baskicku. Její autorka Pavla Andršová se zaměřuje na roli představy o baskické domovině a jejím vlivu na konstrukci baskické kolektivní identity. Problematika etnické identity se promítla také do studie Hany Štěpánkové *Sonda do igboského národního vědomí*. Autorka zde mapuje nejen historický proces vytváření igboského národa, ale předkládá také výsledky výzkumu mezi Igby v Praze. Teoretickou analýzu obyčejů, rituálů a léčitelství v prostředí valašských pastevců předkládá Pavel Šmíra ve čtvrté studii *Obyčeje, rituály a léčitelství valašských pastevců jako svěbytná forma šamanismu*. Autor představuje jednu z tradičních forem šamanismu v oblasti Valašska, zároveň však neopomíná sezónní přesun stád s pastevcí z nížinných pastvin do horských oblastí.

Expozici druhé části časopisu, která je věnována současné migrační krizi, tvoří studie

Michaely Vaculíkové *Cizímu tváří v tvář*. Autorka v ní prostřednictvím postmoderní etiky vybízí k hlubšímu zamyšlení nad situací, kdy dochází k setkání s Jiným. Vyzývá zde k individuálním postojům emocionální náklonnosti, k umění naslouchat nebo k otevřenosti vůči osobním zvláštěnostem. Aktuální téma migrace rozvíjí také šestá studie *Hledání identity v kontextu současné evropské migrační krize*. Její autoři Václav Soukup a Andrea Manová upozorňují na problémy, s nimiž se cizinci potýkají v průběhu své adaptace na nové sociokulturní prostředí, i na nepřipravenost přijímajících států z hlediska národnostní a migrační politiky. Zvláštní pozornost je ve studii věnována také problematice cizince v kontextu krize osobní, etnické a kulturní identity. Logické vyústění témat věnovaných analýze vztahu „My a Ti druzí“ představuje studie Ondřeje Cerhy *Interkulturní trénink*. Cerha zde prezentuje historii i metody používané v této antropologicky a psychologicky koncipované aplikované disciplíně, která může sloužit jako prostředek úspěšné adaptace v cizím kulturním prostředí.

Jako vždy jsou nedílnou součástí našeho časopisu recenze odborných publikací z pera akademiků i studentů, zpráva o výstavě a tentokrát nově i rozhovor s českou historičkou a demografkou Pavlou Horskou. Přestože charakteristickým rysem tohoto čísla je postmoderní různorodost a pluralita autorských perspektiv, konkrétní studie tematicky spojuje aktuální problematika etnicity, identity a kulturní změny vyvolané celosvětovou migrací. Věřím, že snaha jednotlivých autorů přispět k řešení těchto problémů může vést k formulování nových přístupů k uchopení světa, včetně rodící se nové „etiky zodpovědnosti“ vůči jinakosti nebo důrazu na schopnost konstruktivního transkulturního dialogu. Do jaké míry se tento cíl autorům jednotlivých studií podařilo naplnit, je ovšem již na posouzení čtenářů *The Journal of Culture*.

Obsah

Studie

- 02 Tereza Kuldová – Indian Haute Couture: The Aesthetic Economy of Neo-Imperial Atmospheres
- 10 Pavla Andršová – Kolektivní identita současných Basků: role teritoria a jazyka
- 17 Hana Štěpánková – Sonda do igboského národního vědomí
- 25 Pavel Šmíra – Obyčeje, rituály a léčitelství valašských pastevců jako svěbytná forma šamanismu
- 29 Michaela Vaculíková – Cizímu tváří v tvář
- 32 Václav Soukup, Andrea Manová – Hledání identity v kontextu současné evropské migrační krize
- 40 Ondřej Cerha – Interkulturní trénink

Recenze

- 45 Michaela Křivancová – Hlavním a skutečným hybatelem děje zůstává proud vnitřní řeči
- 47 Giuseppe Maiello – It Seems Superfluous to Want to Look for a Weak Point in the Book at a All Costs
- 49 Jiří Smlsal – Odborná produkce, ať už původní či překladová, věnující se dějinám Střední Ameriky je v českém prostoru spíše vzácností

Recenze aneb nahlédnutí do knihovničky studentů

- 51 Anna Vykoukalová – Přístup studentů k učení je ovlivněn přístupem učení ke studentům, ale i naopak

Zprávy

- 53 Jana Jiroušková – Rašková v Novém Jičíně

Rozhovor

- 54 Barbora Půtová – Pavla Horská: Já jsem chtěla vždycky dělat něco, co zde ještě nikdo nezpracoval a co je novinka

It Seems Superfluous to Want to Look for a Weak Point in the Book at a All Costs

Doc. dott. GIUSEPPE MAIELLO, Ph.D.

Department of Marketing Communication, Faculty of Economic Studies, University of Fomance and Administration
Estonská 500, 101 00 Praha 10; e-mail: 27773@mail.vvfu.cz

If anyone thinks that erudition has become something rare, then they will be pleased with the publication of this jewel of ethnological analysis and ethnographic research. The main characteristic of *Traditional Folk Culture in Moravia: Time and Space* is in fact to succeed in combining a progressive theoretical framework – nearly avant-garde – with the study of traditional topics of ethnographic research in general; and of Moravia in the period 1750–1900 in particular.

To achieve this result, the authors have divided the book into six thematic axes: Autochthony, External influences, Stability over time, Fluidity over time, Territorial unity, and Territorial differences. In each of these thematic axes, presented by Roman Doušek, some key issues are then analyzed in detail. These are: Farming, Agriculture and Buildings (Miroslav Válka), Clothing and Fashion (Alena Křížová) and Choreutics (Martina Pavlicová). In the book we can also find other topics of particular interest, such as Pilgrimage Sites, Religious Behavior, Healing Incantations and Villagers' reading (Roman Doušek), Handmade Production, Consumption and Peddlery (Daniel Drápala) and Customary Law (Martina Pavlicová).

Given that the Moravian population was never an ethnically homogenous unit in the past, and also that the rural population consciously allowed the adoption of new trends coming from other segments of society, the authors decided to devote the first chapter – Autochthony – to those phenomena “by which the rural population followed and maintained ways of thinking and behavior that could be traced back for centuries or even millennia” (2015: 15).

To counterpoise the first chapter, that alone would represent only a passive reproduction of the Herderian ideas, transferred in ethnology, as well as made for generations of folklorists starting from the brothers Jakob and Wilhelm

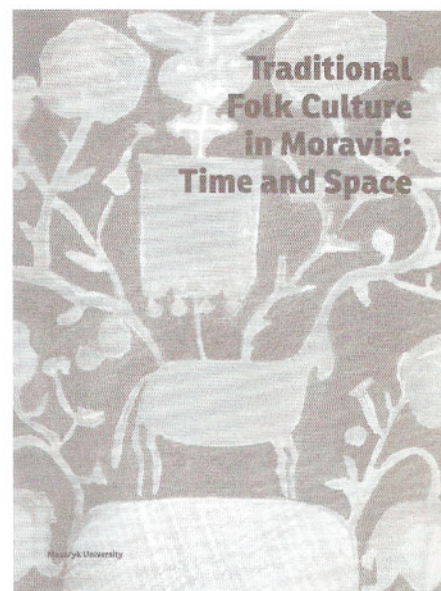
Grimm, the authors thus devote the second chapter – *External influences* – to the adoption of cultural forms by rural people. Landmarks are the studies of the folklorists Eduard Hoffmann-Krayer and Hans Neumann, which inspired Czech ethnologists such as Vilém Pražák, who used case studies of folk embroidery “to document how some phenomena from higher social classes were adopted and evolved by rural classes” (2015: 53). So, if the first chapter is a way to deal with ethnographic issues in the classical way of the Czech and Moravian science, the studies of the second chapter represent a strong element of innovation, since the question of the adoption of external elements has never been a major theme between these scientific communities.

The counterweight between the first and the second chapter is repeated in the following chapters. In the third chapter – *Stability over Time* – concrete ethnographic data on the attitude of the Moravian rural society to conceive time cyclically are analyzed and reported. In the fourth chapter – *Fluidity over Time* – instead the perspective is that of linear time introduced from the Middle Ages, also in the rural society and pursued within the moral of the Catholic Church (2015: 82). However, this is not a dichotomy in which the approaches to time are opposed. Through the collected data, the authors conclude that the preference for older and long-lasting goods reflects just “one of the threads within the ambivalent dynamics of traditional folk culture” (2015: 82.).

In the fifth chapter – *Territorial Unity* – the authors, based on specific studies, namely on Carpathian clothing, or on the ballads with the same Turkish theme, or on the enchanters and peddlers – find identical phenomena “represented within wider geographical boundaries” (2015: 140). Finally, in the last chapter-axes – *Territorial differences* –, the emphasis is placed

on local variations in folk clothing and architecture “as well as other phenomena which were later central to ethnography” (2015: 167). In this chapter, a certain issue is not omitted – which is now in the mainstream of ethnological research – namely the question of migration and the contribution of the different ethnic groups to building in Moravia a variegated cultural universe.

As regards the specific essays revolving around the thematic axes, it is not possible to go into the details of each. It is worthwhile to be reminded, however, of at least a few of the numerous considerations developed by the authors. Daniel Drápala for example in the study *Willow Twigs and Branches in Traditional Handicrafts*, powerfully demonstrates that the wickerwork technique originated as early as in prehistoric times (2015: 26); Alena Křížová, in the study *Archaic Garments*, links the production of several accessories at the

Doušek, R. – Drápala, D. – Novotná, M. (eds.) (2015). *Traditional Folk Culture in Moravia: Time and Space*. Brno: Masaryk University.

beginning of the 20th century with techniques from the Great Moravian Empire (ninth century CE). Alena Křížová notices how, already at the beginning of the nineteenth century, school courses did not teach local types of embroidery, but common European patterns (2015: 61) were used for the sewing education of the girls; and finally Miroslav Válka demonstrates with concrete examples, in his study entitled *New Technologies and Techniques in Agriculture*, that the spirit of the Enlightenment and the Austrian state apparatus played a decisive role in the transformation of the countryside.

A handsome analysis of how popular music is transformed radically in Moravia, especially in the second half of the 19th century, due to the spread of Brass music (see p. 73) is offered to us by Martina Pavlicová, in her study

entitled *Impulses of the Development in Dance and Music Folklore*. Roman Doušek, in his subchapter entitled *Villagers' Reading* perhaps give us an answer to why the number of libraries today in the whole Czech Republic is so high, when it provides the framework of the widespread reading activities in the Moravian countryside during the period in which the authors conducted their own research.

Of particular effect are, in our opinion, Alena Křížová's study entitled *Ceremonial Shawls – úvodnice and koutnice*, and Martina Pavlicová's study entitled the *Turkish Theme in Folk Ballads*. In the last study it leaked out, we would like to add also for Moravia, a similar drama, which was then brought back into oral literature, namely the clash between Christianity and Islam which occurred in Moravia, such as in the Balkans (but not in Bohemia).

The central position of Moravia in the game of European cultures and bordering cultures is lastly remembered by Miroslav Válka, when he summarizes that: „*the geographical position of Moravia in central Europe, with its natural resources, waves of civilization, and local as well as world history influenced the variations in folk culture (...)*“ (2015: 177).

Traditional Folk Culture in Moravia: Time and Space was also published in the Czech language. Considering the richness and quality of the pictures and maps, and the extent of bibliographic apparatus, it seems superfluous to want to look for a weak point in the book at all costs. Even the emphasis that is given to Jaromír Erben (that in other cases he would not deserve) by Roman Doušek, when he analyzes the issue of the healing incantations, seems altogether justified.